

सङ्घर्षशील नेतृ चन्द्रकला बराल

- उदया शर्मा

हासिलो अनुहार, फराकिलो र रसिलो स्वभाव एवं 'प्रष्टवक्ता सुखी भवेत्' को सिद्धान्तलाई जीवन मार्ग बनाउने राजनीतिज्ञ, शिक्षासेवी तथा समाजसेवी एक कर्मठ र सङ्घर्षशील महिला नेतृको नाम हो- चन्द्रकला बराल । ६७ हिउँद पार गरिसक्नुभएकी बरालको जन्म कास्की, पोखरास्थित उपल्लो लामाचौरमा २००६ पुस ५ गते भएको थियो । पिता नरहरि पौडेल तथा माता रुक्मिणी पौडेलका ८ सन्तानमध्येकी एक चन्द्रकलाका पिता भारतको सिलाङमा व्यवसाय गरेर बस्नुहुन्थ्यो । पछि मात्र उहाँको बसाइ नेपालमा रहन गएको हो ।

२००७ सालको प्रजातन्त्र प्राप्तिपछि देशका विभिन्न ठाउँमा स्कूलहरू खुल्न थाले पनि शैशव अवस्थामा चन्द्रकलाले प्रारम्भिक शिक्षा आर्जन गर्नुको साटो छोरीहरूले ४/५ वर्ष पुगेपछि एउटा काम नगरी खान हुँदैन भन्ने चलनअनुसार टपरी गास्ने, गोबर फाल्ने, धानको बीउको मुठा पार्ने, घरमा आमालाई काममा सघाउने गर्नुभयो । ९/१० वर्षकी भएपछि घाँस, दाउरा, गोठालोमा पनि संलग्न हुनुभयो ।

उहाँको स्कूल प्रवेशको पनि छुट्टै कथा छ । २०१६ सालमा राजा महेन्द्र पोखरा भ्रमणमा रहेको बेला बाटुलेचौरमा भाषण गर्दा छोरी नपढाउनेले ५ रुपियाँ जरिवाना तिर्नुपर्ने र एक दिन समाजसेवाको काम गर्नुपर्ने उर्दी जारी गरेको स्मरण गर्नुहुन्छ चन्द्रकला बराल । तत्पश्चात् सबै पञ्चले लाजले वा डरले छोरी पढ्न पठाएका थिए रे । त्यस्तै अवसरले २०१७ सालमा ११ वर्षकी उमेरमा उहाँले क, ख चिन्ने अवसर पाउनुभयो । स्कूल जाँदाका प्रारम्भिक दिन सम्झदै उहाँ बताउनुहुन्छ- त्यतिबेला बगैँचाका आँपका रूखहरूका फेदमा पढाइ हुन्थ्यो । घरबाट थर्कटी (चकटी) लिएर जाने आउने गर्नुपर्थ्यो । पोखराका तपनारायण श्रेष्ठ पहिलो गुरु भएको र लामाचौर स्थित श्री अकलादेवी प्राथमिक विद्यालयमा पहिलो विद्यालय गएको स्मरण गर्नुहुन्छ । पढाइमा मेधावी हुनु भएकाले कक्षा फडकदै चार वर्षमा सात कक्षा पुग्नुभएको थियो । १४ वर्षको उमेरमा विन्दवासिनी हाई स्कूलमा कक्षा आठमा पढ्दा पढ्दै उहाँ विवाह बन्धनमा बाँधिनु भयो । विवाहपश्चात् घर व्यवहार धान्नु परेकाले प्राइभेट रूपमा आठ कक्षा पास गरी पोखराको पृथ्वीनारायण क्याम्पसबाट शिक्षक शिक्षण प्रशिक्षण केन्द्रमा सामान्य तालिम प्राप्त गर्नुभयो । तत्पश्चात् २०२४ सालमा थप्रेकको सगरमाथा प्रा.वि., वि.सं. २०२५मा स्थान थोक, वि.सं. २०२६ र २०२७ मा अमर ज्योति प्रा.वि., वि.सं. २०२८-२०२९ मा हंसवाहिनी प्रा.वि. कोत्रे, वि.सं. २०३० मा पुनः अमरज्योतिमा वि.सं. २०४० सालसम्म कार्यरत हुनु भयो । वि.सं. २०४१ सालदेखि वि.सं. २०५५ मंसिरसम्म दमौली स्थित जलदेवि प्रा.वि. मा पढाउँदा पढाउँदै अवकाश लिनु भयो ।

पढेलेखेका बुबा र दाजु एवं चेतनशील आमाको सामिप्यले गर्दा चन्द्रकला बरालमा सानैदेखि राजनीतिक चेतनाको बीजाङ्कुरण भएको थियो । २०२२ सालमा उँहाको श्रीमान् पद्ममराज बराल (प्रधानपञ्च पनि हुनुहुन्थ्यो) लगायतले पुस्तकालय खोल्न जहाजबाट पुस्तकहरू पोखरा झारेको थियो । ती पुस्तकहरू चन्द्रकला समेतले डोकामा बोकेर पुस्तकालयमा पुऱ्याएको, ती पुस्तकहरूमा किम इल सुडको जुछें विचारधारा, माओ सेत्तुङ्गको रातो किताब रहेको र ती किताबमा समाजका अन्याय, अत्याचारका विरुद्ध लड्न प्रोत्साहित गरिएकाले राजनीतिक चेतना अभिवृद्धि भएको कुरा स्वयं बराल बताउनु हुन्छ । पुस्तकालयको नाम 'उदय' रहेको र बराल संस्थापक मध्येका एक हुनुहुन्छ । ल्याइएका किताबहरूमध्ये "भोका कागहरूको गुडै", "अजम्बरी" आदि किताबको अध्ययनले कम्युनिष्ट राम्रो विचार रहेछ भन्ने प्रभाव उहाँमा पऱ्यो । २०२७-२०३० सालसम्म उहाँ गोप्य रूपमा कम्युनिष्ट प्रचार प्रसारमा लाग्नुभयो ।

२०३६ सालको जनमत सङ्ग्रहले जनतामा राम्ररी नै राजनीतिक चेतनाको उभार ल्यायो । बहुदलको पक्षमा वकालत गर्नेमा घर परिवारमा उहाँ एकती पर्नुभयो । अप्रत्यक्ष रूपमा बहुदलमा नलाग्न श्रीमान्ले समेत दबाव दिनुभएको थियो । बहुदलमा भोट हाले विद्यालय शिक्षकबाट समेत निकाल्ने धम्की गाउँलेहरूले दिएका थिए । उहाँले प्रष्ट शब्दमा राजाले दिएको अधिकार खोस्ने तिमीहरू को हौ ? भनेर निर्दलवादीहरूलाई हप्काउनुभएको थियो । घरमा उहाँलाई बालविधवा आमाजूले भने साथ दिनुभएको थियो । जनमत सङ्ग्रहको परिणामपश्चात् २०३६ सालमा चन्द्रकला बराललाई रामचन्द्र अधिकारी र विजय पौडेलले पार्टीसँग सम्पर्क गराइ दिनुभयो । २०४१/२०४२ सालको बमकाण्ड र शिक्षक आन्दोलनमा पनि उहाँ सहभागी हुनु भयो । बमकाण्डपश्चात् पञ्चायती दमन बढ्दै गयो । यसको फलस्वरूप २०४६ सालको जनआन्दोलन चर्कियो । निर्दलीय निरङ्कुश पञ्चायती व्यवस्था विरुद्ध शिक्षक, मजदूर, विद्यार्थी, कर्मचारी लगायत सबै तह र तप्काका जनता आन्दोलनमा होमिए । चन्द्रकला बराल पक्राउ पर्नु भयो । दुई दिन दमौली र त्यसपछि पोखरा जेल चलान हुनुभयो । २०४६ साल चैत्र २६ गते जेल मुक्त हुनु भयो । बहुदलमा लागेबापत् उहाँ शिक्षकबाट समेत निलम्बनमा पर्नुभयो ।

बहुदलपश्चात् पनि चन्द्रकला बरालका सङ्घर्षका दिन अन्त्य भएनन् । उहाँको कार्यक्षेत्र दमौलीमा काँग्रेसको बिगबिगी भएको र काँग्रेस नेताहरू रामचन्द्र पौडेल, गोविन्दराज जोशी, अमरराज कैनीलगायतले उहाँको उठिबास गर्न खोजेका थिए । कम्युनिष्ट भएर रहँदा डेरा पाउनसमेत कठिन रहेको अवस्थासमेत उहाँले

भोग्नुभयो । काँग्रेसले जतिसुकै दबाव र धम्की दिए पनि, प्रलोभन देखाए पनि उहाँ कम्युनिष्ट विचारधाराबाट डगमगाउनु भएन । त्यसो त २०३७ सालमा पार्टी सदस्यता लिनुभएकी उहाँ त्यतिबेला नै अखिल नेपाल महिला सङ्घको जिल्ला अध्यक्ष हुनुभएको थियो । त्यसबेला उहाँले तनहुँका प्रायः सबै गाविसमा महिला भेला गर्दै सङ्गठन विस्तार गर्नुभएको थियो । २०५४/०५५ सालमा अखिल नेपाल महिला सङ्घको केन्द्रीय सदस्य हुनुभयो । नेपाल किसान सङ्घको केन्द्रीय सदस्यसमेत चुनिनुभयो र यसै बेला उहाँले बङ्गलादेशको भ्रमण गर्नुभएको थियो । नेकपा एमालेको पाँचौँदेखि आठौँ महाधिवेशनसम्म उहाँ महाधिवेशन प्रतिनिधि र

चन्द्रकलाका जवानीका दिन अत्यन्तै कठिन, सङ्घर्ष र दुःखमा बित्यो । बाल्यकालमा आर्थिक समस्याले नगाँजेको भएपनि उत्तरार्धका दिनहरू भने सहज र स्वाभाविक रहन सकेका छैनन् । उहाँका श्रीमान् पञ्च, सामन्तवादी सोच र विचारबाट ग्रस्त तर उहाँ कम्युनिष्ट समानता र सदाचारका पूजारी । चन्द्रकला बरालले यस्तै सामन्त र पुरातनवादी घरपरिवारका कारण उहाँको विवाहपश्चात् अर्की सौतासमेत बेहोर्नु पर्‍यो । २०२८ सालमा श्रीमान् कान्छी श्रीमती लिएर छोराछोरीसमेत छोडेर हिँडेकाले चन्द्रकलाको काँधमा थप जिम्मेवारी थपियो । आफ्ना तीन जना र दुई सौताका ८ छोराछोरी गरी ११ सन्तानको समेत लालन पालन उहाँले गर्नुपर्‍यो । जिम्मेवारी उहाँले आजपर्यन्त बहन गर्दै आउनुभएको छ । उहाँलाई श्रीमान्ले छोडेर गएको पीडा सेलाउन नपाउँदै एक उच्च कम्युनिष्ट नेतासँग विवाह भएकी आफ्नै गर्भकी जेठी छोरीको मनस्थिति बिग्रनु र ती नेताले छोडपत्र गर्नुको असह्य वेदनासमेत सहिरहनु परेको छ ।

यस्ती आँट र साहसकी धनी सङ्घर्षशील चन्द्रकला बरालमाथि २०७२ साल चैत्रमा थप बज्रपात पर्न गयो । उहाँलाई पाठेघरको क्यान्सर देखा पर्‍यो । ग्राण्डी अस्पतालमा क्यान्सरको शल्यक्रिया त सफलतापूर्वक भयो तर किमोथेरापी गरिरहनु पर्दाको शारीरिक पीडाका अतिरिक्त आर्थिक समस्यासमेत भेल्लु परिरहेको छ ।

पैसाको अभावमा थप किमोथेरापी दिनसमेत उहाँ असमर्थ हुनु भएको छ । सरकारले दिने सहयोग लिनसमेत राजनीतिक दबाव दिनुपर्ने र पार्टीका जिम्मेवार नेताहरूले समेत सोधपुछ नगरेको वेदना गहभरि आँसु पारेर भक्कानिँदै उहाँले व्यक्त गर्नुभयो । यी सबै अभाव, व्यथा, वेदनाको वाबजुद पनि “म बाँच्न पाए देशका लागि केही गर्नेछु” भन्ने संकल्प उहाँले गर्नुभएको छ ।